

**СЕДМИ МЕЖДУНАРОДЕН КОНГРЕС ЗА ПРОУЧВАНЕ
НА ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА**

От 29 август до 4 септември 1994 г. в съседна Гърция, в град Солун, се проведе Седмият международен конгрес за проучване на Югоизточна Европа. Това беше една от най-представителните научни прояви за 1994 г., в която участва академичната общност на Великотърновския университет "Св. св. Кирил и Методий" — със свои проучвания се представиха общо осем преподаватели от Историческия и Филологическия факултет. Участието на университета беше едно от най-масовите редом с Института по балканистика при БАН.

Работата на конгреса беше организирана по 10 главни теми, в толкова на брой кръгли маси и в четири "Instrumenta Studiorum". В два тома предварително бяха отпечатани пленарните доклади и резюметата на представените проучвания.

В заседанията на главна тема № 1 ("Селският свят и еволюцията на общинните селски структури") съобщение на тема "Някои тенденции за промяна в общинната структура на Тракия през II — I в. пр. н. е." изнесе И в а н Т о д о р о в. На базата на проучването на 160 колективни монетни находки от територията на днешна България и на над 170 находки от римски републикански денари от територията на Румъния авторът приема, че през II — I в. пр. н. е. в древна Тракия активно се утвърждават формите на частната собственост. Доказателство, че съкровищата са били лично притежание, е ограниченият брой монети (не повече от 200 — 300) в тях. Разглежданите монетни съкровища се интерпретират и като свидетелство за постепенното налагане на стоково-паричните отношения в Тракия през посочения период.

В е л и к о Л е ч е в представи своята разработка ("Балканският младежки социалдемократически секретариат (юли 1931 — май 1934 г.)") на заседание по главна тема № 2 ("Усилията за балканско сътрудничество в ретроспекция и перспектива"). В нея той разглежда един слабо изследван период от историята на социалдемократията в балканските страни — съвместната работа на Социалистическия младежки интернационал, Австрийския младежки социалдемократически съюз и Съюза на социалдемократическата младеж в България за създаването на Балканския младежки социалдемократически секретариат. Секре-

тариатът допринася за укрепване на сътрудничеството между младите социал-демократи от България, Гърция, Югославия, Румъния и поставя като акцент в тяхната дейност необходимостта от противопоставяне на авторитарните и профашистки организации в балканските страни.

С най-много съобщения великотърновската група бе представена в заседанията по главна тема № 6 — “Агиографията и важноста на този литературен жанр за културната история на Европейския югоизток”.

В доклада на Георги Данчев “Близост и различия в българските и гръцките жития на св. Иван Рилски” бе отделено внимание на големия творчески интерес към личността и делото на св. Иван Рилски, проявен не само от писатели-агиографи от български, но и от гръцки произход. Анализирани бяха приликите и различията в житията на светеца, като бе акцентувано главно на неговото Народно житие, както и на житията му, написани от византийския книжовник Георги Скилица, Патриарх Евтимий Търновски, Димитър Кантакузин, рилския монах Даниил, Никодим Светогорец и др. Съществуващите различия бяха обяснени и с различния творчески подход при интерпретацията на биографичните вести, и с предпочитанията на авторите — българи или гърци — към едни или други подробности, продиктувани от техния народностен произход.

В доклада на Невяна Дончева-Панайотова “Произведенията на Григорий Цамблак в Атонските ръкописни сбирки” се разглежда важен, но непроучен досега аспект на българо-византийските литературни връзки през XIV в. Той илюстрира и доказва с нови примери ролята на Търновската книжовна школа в засиленото духовно общуване между Византия и славянския свят в решително за Балканите и Европа време. Твърде показателен за това е примерът с Григорий Цамблак — една от най-представителните фигури на политическото, църковното, дипломатическото и литературното поприще в Югоизточна и Източна Европа през последните десетилетия на XIV и първите десетилетия на XV в. Според авторката съществуват достатъчно изворови данни, които свидетелствуват, че Цамблак добре познава най-големите атонски манастири — лаврата “Св. Атанасий” и манастира “Св. Павел”, което дава основание да се заключи, че той най-вероятно е живял в тях. А наличието на значителен брой преписи на негови произведения в ръкописните сбирки на манастирите “Хилендар”, “Зограф”, “Св. Павел” — за пръв път издирени и проучени от авторката на доклада — прибавя нови, неизвестни щрихи към творческия портрет на големия български и славянски писател.

Димитър Кенанов в доклада си “Симеон Метафраст и развитието на славянската агиография” се спря на трайното въздействие, което оказват чети-минейте на Метафраст в православната житийна традиция. От извършения художествен синтез се ръководи Патриарх Евтимий Търновски, основател на високата общославянска православна агиография. През XVI—XVIII в. на Балканите се заражда движението на народната (просторечната) метафрастика в

творчеството на Дамаскин Студит и неговите последователи сред поробените християнски народи. В Русия въпросите на художествения език на агиографията се разработват от митрополит Макарий (XVI в.) и неговия кръг, а четиринаедемте на митрополит Димитрий Ростовски (XVII—XVIII в.) възстановяват истината за живота на светците в Източната църква като отговор на агресивното нашествие, водено от силите на Реформацията и Контрареформацията срещу източноправославния свят.

Сред малкото докладчици в заседанията по главна тема № 7 беше П л а м е н П а л о в, който в доклада си “Аграрните закони на македонската династия и социалната политика на българския цар Петър (927—969)” сравни някои старобългарски съчинения (на Презвитер Козма, на Петър Черноризец и др.) с новелите на Роман Лакапин, Константин VII, Роман II и Никифор Фока. На тази основа той установява, че приетото мнение за социалната политика на цар Петър като покровителстваща аристокрацията и църквата трябва да се коригира — цар Петър, вероятно повлиян от византийското законодателство на X в., водел по-скоро балансирана политика, защитаваща и средния собственик.

Със съобщения в работата на кръгла маса № 1, посветена на проучването на античната демокрация, участваха С т е л а М о н е в а (“Античната демокрация и публичното ораторско слово”) и С т е ф а н Й о р д а н о в (“Тезеевият синойкизм и раждането на атинската демокрация”). В работата на кръгла маса № 10 (“Европейският дух в Югоизтока на континента през XVIII — XX век”) участва В е л и к о Л е ч е в.

Докладите на великотърновската група бяха посрещнати добре, те предизвикаха насърчителни отзиви и ползотворни дискусии. Преподавателите от Великотърновския университет получиха хубава възможност да представят пред международната академична общност своя принос в проучването на историята и културата на Европейския югоизток. Залог за това беше и отличната организация, която осигуриха домакините на конгреса от университета “Аристотел” в Солун.

Стефан Йорданов